

Monumentendorp Westzaan

door WILLEM TIP/deel 3
beeld: Digitale Beeldbank Westzaan

Het terrein van de voormalige kistenfabriek Vis.

Achter Zuideinde 51 stond tot voor kort een 19e-eeuwse stolpboerderij, de laatste jaren in gebruik bij een kistenfabriek die op het terrein was gevestigd. Zuideinde 51 was oorspronkelijk een deel van de dubbele woning Zuideinde 51-53, gebouwd in 1908. In 1965 is nummer 53 door J.T. Vis gesloopt om de toegang tot het fabrieksterrein te verbreden. Nummer 51 kreeg een nieuwe dakkapel. In 2018 zijn op het terrein van de voormalige kistenfabriek een paar omvangrijke blokken rijtjeshuizen geplaatst. Na het terrein van de kistenfabriek liep tot 1849 ook aan de westkant van de dorpsweg een sloot (tot aan Zuideinde 73).

Iets verderop, ook links, trekt het oorspronkelijke houten pand Zuideinde 61 de aandacht. Hiernaast zijn omstreeks 2000 twee vrijwel identieke woningen gebouwd, Zuideinde 63 en 63a. Op dit grondstuk werd in 1855 naar een ontwerp van de Zaandamse architect Immink een riant stenen koetshuis gebouwd voor de houthandelaarsfamilie Dekker.

Het in 1975 afgebrande Verenigingsgebouw, in 1855 gebouwd als koetshuis.

Reeds in 1864 werd het koetshuis echter een pakhuis en in 1882 betrof een afgescheiden deel van de Westzaanse Hervormde Gemeente het gebouw. Het kreeg 140 zitplaatsen. Tot aan de gereedkoming van de gereformeerde kerk (1928) bleef het pand als kerk in gebruik. Daarna werd het een verenigingsgebouw en nog later een bedrijfsruimte met de meest uiteenlopende gebruikers: een melkhandel, Bolletje beschuit, een bank, een garage en tenslotte een metaalbedrijf. In 1975 brandde het

oude koetshuis af. Er verscheen een bedrijfspand totdat de huidige twee woningen verrezen.

De gereformeerde kerk, later partycentrum De Bun.

Aan de Groene Jagerstraat verrijst de voormalige gereformeerde kerk. Voor dit gebouw met zijn markante toren werd de eerste steen gelegd op 30 juni 1928. Het gebouw heeft verschillende kenmerken van de zogenoemde bouwstijl de 'Amsterdamse school' en deed als kerk dienst tot het midden van de jaren 1970. Daarna was het in gebruik als partycentrum.

De Groene Jager was een houtzaagmolen, een van de vele die langs de dijksloot stonden. Hij werd gebouwd in 1675 en ging verloren door brand in mei 1907.

De voormalige pastorie van de gereformeerde kerk, Zuideinde 73, staat op de plaats waar zich tot eind 19e eeuw het 18e-eeuwse huis bevond van de familie Visser. Dirk Arisz Visser (voor 1719 - 1803) was eigenaar van de molen 'De Groene Jager' en werkte ook met de molen 'Het Witte Schaaap', gelegen aan de overkant van de weg. In 1788 verhuisden Dirk en zijn vrouw naar een pand even verderop aan het Zuideinde.

Tegenover de Groene Jagersstraat liggen twee historiserend gebouwde woningen, Zuideinde 60 en 62. Met name de eerstgenoemde woning is met zorg voor de details, bijvoorbeeld bij de roedeverdeling in de ramen, tot stand gebracht.

Houthandel Rote aan het Zuideinde, eerder Rot geheten.

Zuideinde 81 - 81a, houten woonhuis, rijksmonument

Het pand Zuideinde 81 - 81a dateert in oorsprong

van rond 1700. In de tijd van de dorpswegverbreding in 1849 heeft het zijn huidige aanzien verkregen. Het is een houten huis, met puntgevel en puibalk met klossen. De linkerzijgevel is in steen vernieuwd.

Ten zuiden van dit rijksmonument ligt een aantal recente nieuwbouwwoningen in historiserende stijl, gebouwd op de bedrijfsterreinen van de voormalige houthandel Rote. De bouwwijze is deels hout, deels baksteen.

Zuideinde 87, tot 1937 woonhuis van emeritus-dominee Van Dokkum.

Zuideinde 87, houten woonhuis, rijksmonument

Het grote houten herenhuis Zuideinde 87 heeft een schilddak en stamt uit 1832. Aandacht verdienen de houten deur met waaierornament en het bovenlicht tussen gegroefde pilasters. Kroonlijst op consoles. Brede dakkapel met vleugelstukken en gegroefde pilasters. De welgestelde houthandelaarsfamilie Dekker had het pand in de 19e eeuw in bezit.

Tot zijn overlijden in 1937 woonde hier de doopsgezinde emeritus-dominee C.R. van Dokkum.

Op een zondagochtend in maart 1936 werd de huishoudster van de predikant, Trien Staal, onverhoeds aangevallen door twee Amsterdamse inbrekers. De dominee zelf was op dat ogenblik in de kerk. De vader van Trien, Klaas Staal, Kees Harwijne en nog enkele andere burens die op het lawaai waren afgekomen, wisten de inbrekers echter te pakken. Hun buit was gering. Wel kregen ze beiden een paar jaar gevangenisstraf. De 'overval op (het huis van) dominee Van Dokkum' kreeg ruime aandacht in de pers.

In aanbouw is in 2020 ten zuiden van Zuideinde 87, wederom op het terrein van de voormalige houthandel Rote, een aantal historiserende nieuwbouwwoningen.